

javad_kass@yahoo.com
amirmansour78@yahoo.com

جواد مهبیار
امیر منصور

قدیمی ترین صفحه های فارسی در هند

مقدمه

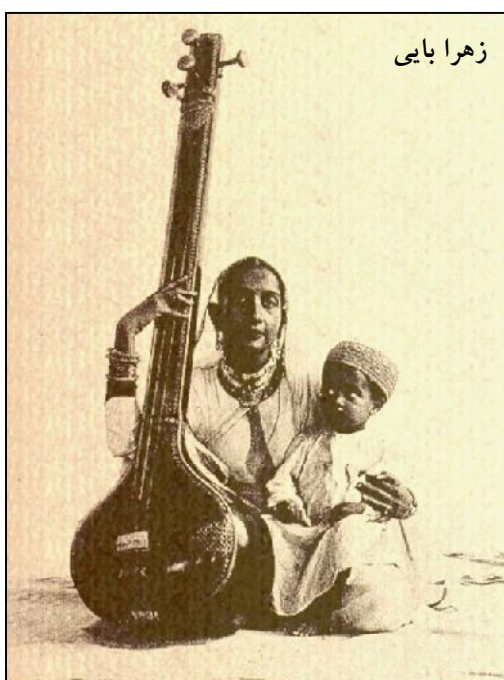
روابط فرهنگی کهن ایران و هند با ظهور صفحه های گرامافون، مولفه جدیدی برای بروز می یابد. ضبط و تولید نمونه هایی از صفحه های ۷۸ دور فارسی توسط هنرمندان شبه قاره تا پیش از سال ۱۳۰۰ شمسی گزارش شده است. پیوندهای دیرینه فرهنگی و هنری، نفوذ عمیق زبان و ادبیات فارسی در هند و رابطه شعر و موسیقی، تاثیر و نقش اقتصادی و اجتماعی پارسیان هند، فعالیت کمپانی های گوناگون ضبط صفحه در هند و به ویژه کمپانی گرامافون و تا سیس کارخانه تولید صفحه در " سیلدا " در کلکته و عوامل بسیار دیگری زمینه ساز این امر بوده اند. وجه دیگر این رابطه بهره مندی جامعه هنری ایران از امکانات صنعتی ضبط و تولید صفحه در هند می باشد که هند در فاصله سال های ۱۲۹۳ تا ۱۳۰۲ شمسی به صورت مرکز بازتولید آثار فارسی ضبط شده در عصر قاجار و در فاصله سال های ۱۳۲۴ تا ۱۳۲۸ شمسی و پس از تقسیم شبه قاره، هم هند و هم پاکستان به مثابه مناسب ترین مکان ها برای ضبط و تولید صفحه توسط هنرمندان ایرانی، ایفای نقش کرده اند. این مقاله، قدیمی ترین آثار موسیقی ضبط شده به فارسی توسط هنرمندان شبه قاره را مورد توجه قرار داده است.

نقل از: THE RECORD NEWS (the journal of SIRC), jan1993, pp29-31

گوهر جان (۱۸۷۰م-۱۹۳۰م)

از جمله هنرمندان پیشگامی که ضبط صفحه فارسی توسط وی در آغاز قرن بیستم گزارش شده است ، " گوهر جان " می باشد. صفحه شماره G.C.-3-13020 با عنوان " از پنجه من چاک گریبان گل دارد " در سال ۱۹۰۶م با قطر ۲۵ سانتیمتر و 013052 با عنوان " غیرت از چشم برم روی تو دیدن ندهم " و 013053 با عنوان " ای زلف سرکشت همه چین چین شکن شکن " به صورت یک رویه و به قطر ۳۰ سانتیمتر، با صدای گوهر جان، توسط کمپانی گرامافون (لیبل فرشته) تولید شده است.

زهرا بایی (۱۸۶۸م-۱۹۱۴م)

"زهرا بایی" اهل آگرا، که از برجسته ترین موسیقیدانان و خوانندگان شبه قاره هند محسوب می شود، در ضمن قرارداد خود با کمپانی گرامافون، در نوامبر سال ۱۹۰۹م در شهر "لاکنو" دو صفحه

نقل از: THE RECORD NEWS (the journal of SIRC), 2001, p48

فارسی ضبط می نماید. صفحه شماره G.C.8-13605 با عنوان "غیرت از چشم برم روی تو دیدن نه دهم" که در ژوئن ۱۹۱۱م برای اولین بار منتشر می شود و درحقیقت اجرای دیگری از اثر ضبط شده از گوهرجان در سال ۱۹۰۶م می باشد. پس از فوت زهرا بایی و در سال ۱۹۱۴م، صفحه شماره G.C.8-13588 صفحه "خبرم رسیده امشب" که قبل از صفحه سابق الذکر ضبط شده، تولید و به بازار عرضه می گردد. این صفحه ها به قطر ۲۵ سانتیمتر، با برجسب سیاه رنگ و لیبل Gramophone Concert Record (با علامت تجاری بوق و سگ) منتشر شده اند.

اچهن بایی

از هنرمندان دیگری که صفحه فارسی از وی گزارش شده است "اچهن بایی" را می توان نام برد. در کاتالوگ "گرامافون رکورد" سال ۱۹۱۴م بخش کوچکی به صفحه های فارسی اختصاص یافته است که در آن به صفحه ای از اچهن بایی با شماره G.C.3-13982 و با عنوان "دلیم در آوازه شد آوازه تر باد" اشاره شده است.

PERSIAN RECORD.		فارسی ریکارڈ	
Achhan Bai.	۳-۱۳۹۸۲	Dilam dar ashk aawara shud aawara tar badah	Ghazal.
فزل		دلہم در اشک آوارہ شد آوارہ تر بادہ	
The Late Zohra Bai.	۸-۱۳۵۸۸	Khabaram rasidah imshab	Bhairavi.
بھیرویں		خبرم رسیدہ امشب	

نقل از:

THE RECORD NEWS
2001-P 54
From:
The "Gramophone record"
Nagri catalogue
-Violet label -
New release
June 1914

جانکی بایی (۱۸۸۰م - ۱۹۳۴م)

از خواننده دیگری به نام "جانکی بایی" نیز صفحه های متعدد فارسی گزارش شده است. در ۱۱ نوامبر ۱۹۰۹م در دهلی، آثار ذیل از وی توسط کمپانی گرامافون ضبط گردیده و در ۱۹۱۱م منتشر شده است:

8-13531 *الا یا ایها الساقی ادر کاسا" و ناولها*

8-13532 *کافر عشقم مسلمانی مرا در کار نیست*

در نوامبر ۱۹۱۶م آثار فارسی دیگری از جانکی بایی در "الله آباد" ضبط می گردد که در جولای سال ۱۹۱۹م منتشر می شود:

12-13693 *نگاه ناز بیباکانه داری*

12-13694 *ای که می گویی با خوبان آشنایی مشکل است*

آثار فارسی دیگری نیز از وی، در سال ۱۹۲۲م در لاکنو ضبط شده که دیسکوگرافی آن تا کنون در دسترس نگارنده قرار نگرفته است.

گزارشی دیگر از سال ۱۹۱۱م مربوط به صفحه هایی با لیبل RAMAGRAPH DISC RECORD که در هند تولید می شده اند، وجود ۵ اثر با عنوان PARSİ و ۵ اثر عربی که قرائت قرآن کریم است را، تایید می کند که اطلاعات تفصیلی آن تاکنون به دست نیامده است.

The record news, vol.14 Apr.1994,p4
جانکی بایی در استودیو ۱۹۰۷م